

УДК 502.43

С. М. Смирнова,
к. геол. н., доцент кафедри управління земельними ресурсами,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ORCID ID: 0000-0001-9106-7435

А. Ю. Мась,
старший викладач кафедри управління земельними ресурсами,
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ORCID ID: 0000-0003-1140-2817

А. О. Коваль,
магістрант кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
ORCID ID: 0000-0002-1483-380X

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.1.77

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

S. Smyrnova,
PhD in Geology, Associate Professor of the Department of Land Management, Petro Mohyla Black Sea National University
A. Mas,
Senior Lecturer of the Department of Land Management, Petro Mohyla Black Sea National University
A. Koval,
Master's student of the Department of Land Management, Petro Mohyla Black Sea National University

EUROPEAN EXPERIENCE OF LAND USE OF NATURE RESERVE FUND

Статтю присвячено дослідженню європейського досвіду землекористування природно-заповідного фонду. Гостра потреба у регулюванні земель природно-заповідного фонду, в країнах Європи, виникла в першій половині дев'яностих років ХХ ст., оскільки фрагментація земель природоохоронного призначення призводила до деградації їх територій. Проблема пошкодження та деградації земель природоохоронного призначення також актуальна і для України. Відносно малий досвід землекористування природно-заповідного фонду України призвів до того, що відсоток заповідності в Україні втричі менше, ніж в європейських країнах. Тому пропонується проаналізувати процеси формування, організації, захисту та управління землями природно-заповідного фонду провідних країн Європи. Та на основі цього аналізу виділити ідеальні аспекти кожного із процесів для подальшого їх інтегрування в механізм землекористування земель природно-заповідного фонду України.

The problem of inefficiency of lands of the nature reserve fund of Ukraine is relevant. Anthropogenic human impact on the environment leads to an intensive reduction in the area of wetlands, steppe ecosystems, natural forests, an average of 20 thousand hectares per year, which occurs due to plowing, deforestation with subsequent change of land use, drainage or flooding of territories, industrial, residential and country construction, and also leads to land degradation. The nature reserve fund on the territory of modern Ukraine began to form long before its independence, but only in 2000 began to actively increase the territory of protected lands. Insufficient attention was paid to the European experience of land use of nature reserves. The urgent need for ecological networks arose in the first half of the 1990s. The reason for this was the fragmentation of protected lands, which led to the degradation of their territories. But the concept of isolated protected areas could not provide bio-landscape and historical and cultural diversity, so it was supplemented by such components as ecological corridors, which connected ecological nuclei (territories and objects of nature reserves), which in turn leveled their closed island effect. The idea of the European Ecological Network was first proposed by a team of Dutch researchers in 1993. Today, it is a key determinant of the Pan-European Biodiversity Strategy. Among them is Ukraine, which takes an active part in the formation of the National Ecological Network and the expansion of the area and territories of nature reserves. The participating countries in the Maastricht conference presented their own programs for

the creation of ecological networks, as well as participated in discussions on amendments and changes to the programs of other participants. Such leading European countries included Spain, Germany, Belgium, Great Britain, the Czech Republic, and others. The value of the study of the land use process in the framework of international cooperation is that the leading European countries began to develop their eco-networks much earlier than Ukraine, and successfully implemented their concepts. During this time, they have identified the ideal legal aspects, features of regulation, protection and use of these areas and facilities.

Ключові слова: території та об'єкти природно-заповідного фонду, екологічна мережа, землекористування, пошкоджені землі.

Key words: territories and objects of the nature reserve fund, ecological network, land use, damaged lands.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі гостро постала проблема не-ефективності використання земель природно-заповідного фонду України внаслідок антропогенного впливу людини на природне середовище, яке призводить до інтенсивного зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісів, в середньому на 20 тис. га/ рік, яке відбувається внаслідок розорювання земель, вирубування лісів з подальшою зміною цільового призначення земель, осушення або обводнення територій, промислового, житлового та дачного будівництва, а також призводить до деградації земель.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

За результатами даних обліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду, поданих органами виконавчої влади на місцевому рівні, що забезпечують реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, станом на 01.01.2020 природно-заповідний фонд України має в своєму складі 8512 територій та об'єктів загальною площею 4,418 млн га в межах території України (фактична площа 4,085 млн га) та 402500,0 га в межах акваторії Чорного моря. Відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави ("показник заповідності") становить 6,77%, що більш ніж у тричі менше в порівнянні з європейськими країнами [2]. У випадку знищення більшої частини території природно-заповідного фонду, потенційні втрати вигод, які вони надають (екосистемні послуги) будуть становити орієнтовно 329,0 млрд грн у рік [1].

Даній проблемі присвячено праці вчених, серед них: О.В. Василюк [3], В.В. Горлачук [4], Ю. М. Грищенко [5], І.І. Дуднікова [6], О. Левицький [7], та багато інших, які узагальнили теоретичні засади розвитку земель природно-заповідного фонду, дослідили структуру його територій, а також проаналізували нормативно-правове регулювання використання природно-заповідних територій, та оцінили сучасний стан земель природно-заповідного фонду.

Попри наявність значної кількості наукових праць, недостатню увагу приділили європейському досвіду землекористування природно-заповідного фонду. Вирішення цих питань вимагає підвищеної уваги як з боку держави, так і науки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Досвід землекористування земель природно-заповідного фонду провідних країн Європи для України має вагомий цінність. Оскільки вони в повному обсязі реалізували власні концепції програм для регулювання природоохоронних територій. Тому принципово необ-

хідно зосередити увагу на правових аспектах, особливо-стях регулювання, охорони та використання цих територій та об'єктів.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є узагальнення теоретичних засад землекористування територій та об'єктів природно-заповідного фонду провідних країн Європи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Природно-заповідний фонд на території сучасної України почав формуватися задовго до отримання нею незалежності, але лише з 2000 року, відповідно до загальнодержавної програми формування національної екомережі України на період 2000—2015 рр, почав активно збільшувати територію природоохоронних земель, та на 2015 рік займав площу 3803 тис. га (5,8% від загальної площі України), хоча програмою передбачалося збільшення територій до 10,4% від загальної площі країни [9]. Попри провал цієї програми, площа територій ПФЗ України з кожним роком збільшувалась в середньому на 100 тис. га, та в 2020 році становить 4418 тис. га, що відповідає 6,77% від загальної площі України. Динаміка росту площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду України показана на рисунку 1. Відповідно до даних відображених на графіку, динаміка росту площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду в Україні має хоч і повільний, проте стабільний характер.

Структура природно-заповідного фонду України складається із двох типів об'єктів — це природні території та об'єкти, а також штучно створені об'єкти. Природні території та об'єкти включають у себе природні та біосферні заповідники, національні природні та регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи та заповідні урочища, що становить 71,33% від загальної площі територій природно-заповідного фонду України.

Природно-заповідний фонд країн Європи маже на 98% зосереджений в спеціалізованих екологічних мережах. Екологічна мережа — це природно-територіальна система комплексного типу, функціональність якої полягає в підвищенні продуктивності та збереженні ландшафтного й біотичного різноманіття, обмежені господарської діяльності, покращені стану навколишнього середовища, а також у поєднанні територій та об'єктів природно-заповідного фонду в єдину мережу. Тому доцільно досліджувати питання землекористування природно-заповідного фонду країн Європи саме в аспекті екологічних мереж.

Термінова потреба у формуванні екологічних мереж виникла в першій половині дев'яностих років ХХ ст.

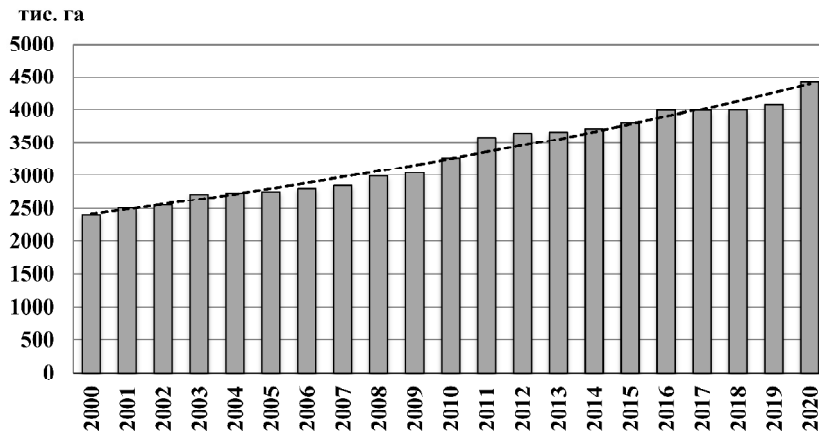

Рис. 1. Динаміка росту площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду в Україні за 2000–2020 рр. (у тис. га)

Джерело: адаптовано автором за даними статистичної звітності державної служби статистики України [8].

Причиною цього стала фрагментація земель природоохоронного призначення, яка призводила до деградації їх територій. Але концепція ізольованих охоронних територій не могла забезпечити біоландшафтне та історико-культурне різноманіття, тому вона була доповнена такими складовими, як екологічні коридори, які пов'язували між собою екологічні ядра (території та об'єкти природно-заповідного фонду), що в свою чергу нівелювало їх замкнутий острівний ефект.

У країнах Європи в зв'язку з великою густиною населення і високим рівнем промислового розвитку, транспортною мережею, освоєнням агросфери залишилось дуже мало "природних територій", придатних для організації заповідних об'єктів, які стануть каркасом екомережі. На думку відомого американського вченого Юджина Одума, для підтримання базового функціонування екосистем і ландшафтів необхідно зберегти в природному стані дві третини території, в той час як на території Європи площа заповідних об'єктів становить близько 20% [10].

Вперше ідею Європейської екомережі було запропоновано колективом голландських дослідників у 1993 р. на конференції "Охорона природної спадщини Європи через створення Загальноєвропейської екологічної мережі" в Маастріхті. Сьогодні вона є головним визначальним елементом Всеєвропейської стратегії збереження біорізноманіття, яку було схвалено Конференцією міністрів охорони довкілля 55 європейських країн у Софії в жовтні 1995 р. До їх числа входить і Україна, яка бере активну участь у формуванні Національної екологічної мережі та розширенні площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Країни-учасники конференції в Маастріхті представляли власні програми по створенню екологічних мереж, а також приймали участь у дискусіях щодо внесення поправок та змін до програм інших учасників. До таких провідних країн Європи належали Іспанія, Німеччина, Бельгія, Великобританія, Чехія тощо. Коротку характеристику програм по створенню екологічних мереж провідних країн Європи наведено в таблиці 1.

Розглянемо кожну країну більш детально. Одним з провідних факторів залучення Іспанії до програми по створенню екомережі було збереження території від опустелювання. Опустелювання — це складний процес, зумовлений багатьма факторами, а саме [10]:

- напівпосушливий клімат на великих територіях, сезонні посухи, екстремальна мінливість дощів і раптові сильні дощі;
- бідні ґрунти з вираженою схильністю до різних видів ерозії;
- нерівний рельєф, з крутими схилами і дуже різноманітними ландшафтами;
- втрати лісового покриву через пожежі та вирубки;
- криза в традиційному сільському господарстві з наступною відмовою від землі і погіршенням структури ґрунтів і водозбереження;
- періодично нестійка експлуатація підземних водних ресурсів, хімічне забруднення і засолення водоносних шарів ґрунту;
- концентрація економічної активності в прибережних районах у результаті зростання міст, промислової діяльності, туризму і зрештованого землеробства, що надає інтенсивний тиск на природні ресурси узбережжя.

Таблиця 1. Екологічні мережі провідних країн Європи

№ з/п	Країна	Назва програми/пропозиції	Дата створення	Загальна площа	
				в млн га	у % від площі країни
1	2	3	4	5	6
1	Іспанія	Природоохоронна екологічна мережа	1994	13,7	27
2	Німеччина	Мережа цінних середовищ існування	1995	11,8	33
3	Бельгія	Зелений каркас	1993	0,9	31
4	Нідерланди	Головна екологічна структура (каркас)	1995	0,7	17
5	Великобританія	Екологічна мережа (UKBiodiversity ActionPlan)	1993	6,3	26
6	Чехія	Концепція територіальної системи екологічної стабільності (ТСЕС)	з 1970-х	2,2	28
7	Словаччина	Концепція територіальної системи екологічної стабільності (ТСЕС)	1992	1,0	21
8	Польща	Національна екологічна мережа «ECONET»	1995	14,4	46

Джерело: [10].

Поєднання антропогенних факторів і процесів, таких як інтенсивне використання земель, посуха, різного виду ерозії, лісові пожежі, надмірна експлуатація водонесних шарів ґрунту, породжує різні ландшафти або сценарії, типові для опустелювання в Іспанії.

У результаті екомережа Іспанії, яка бере участь у цій програмі з 1994 року вже має в своєму складі 1467 об'єктів спільноти (LIC), затверджені Європейською комісією, та 644 зони особливої охорони (ZEPA), які разом займають загальну площу більше 210 000 км², близько 27% території країни. Проведені заходи зі створення екомережі, в рамках вищезгаданої програми, дозволили Іспанії, шляхом віднесення територій до зон особливої охорони, скоротити опустелювання території на 37%, у порівнянні з 1994 р.

Наступна європейська країна яка розпочала формування екологічної мережі була Бельгія. Причинами для цього виступили: високий рівень урбанізації, нераціональне використання земель, які слід було віднести до територій з особливою охороною, а також інтенсивна деградація ґрунтів. Основна частина сільської місцевості нині перетворилась у приміську зону. Цей процес слабо контролювався в минулому і не враховувалась генеральна схема планування території. Густа мережа шляхів, каналів й інтенсивне сільське господарство вносять значний вклад у фрагментацію й ізоляцію природних територій.

Процес деградації тісно пов'язаний з діяльністю людей, а саме сільським господарством: водна, вітрова ерозія та обробіток ґрунту, ущільнення, зниження вмісту органічного вуглецю та біорізноманіття ґрунтів, засолення та забруднення ґрунтів (важкими металами та пестицидами, або надлишок нітратів та фосфатів). Ці процеси свідчать про необхідність захисту, підтримання та поліпшення якості ґрунту. Тяжкість деградації ґрунту залежить від характеристик ґрунту та факторів, що формують ґрунт, як-от: клімат, землекористування та управління ґрунтом.

Бельгія знайшла вихід з цієї ситуації шляхом реалізації плану "Зелений каркас", основна мета якого була створити екологічну мережу, яка включає чотири природоохоронні категорії (заповідні ядра, території природного розвитку, екологічні коридори та буферні зони). На сьогодні екомережа Бельгії займає площу близько 950 000 га, що відповідає 31% від загальної площі країни.

У свою чергу екомережа Нідерландів складається з основних природних типів та екокоридорів. Формування екомережі планується здійснити протягом 30 років, починаючи з 1995 року. Збалансований розвиток мережі підтримується державною політикою, спрямованою на усунення або мінімізацію негативних зовнішніх впливів на ключові території. В результаті екомережа Нідерландів буде займати 700 тис. га — 17% території, з них 130 тис. га — природні екосистеми, а решта — напівприродні або багатофункціональні. Уряд Нідерландів уже схвалив контури національної екомережі, визначивши цільові природні типи (target nature types). Зонування й визначення територій мережі включено до регіональних планів і схвалено в провінціях, а деталі екомережі включені до місцевих планів використання земель. Екомережа Нідерландів складається з [10]:

- природних резерватів і лісів;
- територій, що увійшли до Акту збереження природи Королівства Нідерландів;
- територій ландшафтно-ї спадщини;
- національних парків, річкових долин, інших великих водних об'єктів та прибережних зон Північного моря.

Доцільно відмітити, що Нідерландська концепція екомережі схиляється до поділу різноманітних форм землекористування. В малозаселених районах можуть використовуватись ефективніші природоохоронні заходи, ніж у районах з високою густиною населення. Зас-

тосування концепції вже дало перші результати в цій сфері — впроваджуються в дію перші проекти відновлення середовищ існування. Найбільш чітко впровадження екомережі відбувається за рахунок екологічних коридорів розгалужених річкових долин, гирл річок, які об'єднують ізольовані біотопи.

У Німеччині планування екомережі прийнято на політичному рівні. На сьогодні вже розроблено схему екомережі на основі Програми "Планування мережі цінних середовищ існування" (Habitat Network Planning), яка одержала підтримку при інтеграції її в інші плани, зокрема як-от: локальні плани зі збереження ландшафтів, плани лісового господарства і сільськогосподарського розвитку. В Німеччині останнє є сектором, який найбільш негативно впливає на зникнення різновидів. Наслідки інтенсивного ведення сільського господарства було ідентифіковано як джерело небезпеки для деградованих земель, та земель нераціонального використання, а також видів, які знаходяться на межі зникнення, що складає 72% різновидів Червоної Книги. Такий практичний підхід являє собою координацію всього планування, що відноситься до охорони природи на державному рівні. Така методологія розглядається як основа прийняття рішень у справі збереження та відновлення цілісності природних ландшафтів [11].

Великобританія заснувала план зі збереження ландшафтів та біорізноманіття (UK Biodiversity Action Plan) представлений на Маастрихтській конференції з охорони природи в 1993 році. Цей план передбачає створення близько 500 000 гектарів територій з особливою охороною та приведення 75% існуючих охоронних територій в "благополучний стан".

Ефективну роботу цього проекту забезпечують 4 кроки, а саме [11]:

- стійкість мережі буде періодично оцінюватись;
- буде визначено можливі заходи щодо поліпшення цієї стійкості, наприклад, інтенсивне управління конкретними ділянками територій або прийняття агроекологічних схем;
- ефективність цих дій буде оцінено з точки зору прогнозованих результатів та відбуватиметься коригування за для підвищення ефективності;
- буде реалізовано найбільш економічно-ефективні дії та їх ефективність буде контролюватися.

План зі збереження ландшафтів та біорізноманіття також передбачає відновлення потенційно важливих територій. Цей план потребує схвалення не тільки природоохоронних органів, але й державних установ: землекористувачів. Англійська стратегія має деяку іншу теоретичну базу, ніж інші європейські країни, проте в її основу покладено, як і загалом в Європі, створення мережі природоохоронних територій, сполучених коридорами.

Концепцію територіальної системи екологічної стабільності (ТСЕС) було створено вже в 1970-х і 1980-х роках, у Чехії, як одна з найперших концепцій екологічної мережі в світі. Вона була інкорпорована в Акт Чеської Національної Ради № 114/1992, який і забезпечив їй законодавчу основу. Ця концепція поєднує в собі природничо-науковий підхід (біорізноманіття, репрезентативність, просторові параметри), покращена на регіональному рівні за рахунок використання біогеографічного поділу Чеської Республіки, хоча і з деякими прикладними проблемами, зі створенням культурних, економічно використовуваних ландшафтів, тобто підхід до планування землекористуванням.

Поступово ТСЕС вдалося закріпитися в плануванні землекористування та комплексної консолідації земель. Скелет ТСЕС складається з сегментів (композиційних частин), спеціально розподілених на основі функціональних і просторових критеріїв, так що система сприяє збереженню біорізноманіття та збереження природних процесів та ландшафтів, позитивно впливає на економічно та населені райони і підтримує багатогранне ви-

користання ландшафту. У Чехії на сучасному етапі було виявлено близько 50 000 біоцентрів і 85 000 біокоридорів надрегіонального (національного), регіонального та місцевого значення на загальній площі 21 525 км² (з яких трансрегіональні — 12 612 км², обласні — 5 867 км² і місцеві — 3 046 км²) [12].

ТСЕС є одним з найсильніших правових інструментів для захисту природи і ландшафту. Це дозволяє створювати і підтримувати мережу природних або неприродних екосистем в трьох відповідних масштабах. Однак слід зазначити, що цей потенціал, який додатково підтримується зобов'язанням органів просторового планування включає ТСЕС в якості необхідної основи в документацію планування землекористуванням. Хоча він майже на 100% розмежований, він все ще значною мірою не реалізований. Причиною є майнові відносини, невелика мотивація фермерів і муніципалітетів до бажаного управління, а також недоліки в методологічному управлінні природоохоронних органів та органів територіального планування.

ТСЕС залишається основою екологічної мережі в Чехії. У добре збережених районах з хорошими рамками екологічної стабільності, це основний інструмент для диференціації інтенсивності територіальної захисту і догляду. У районах, де каркас екологічної стабільності практично відсутній, він є єдиним інструментом для створення ефективного взаємозв'язку сегментів з близькими до природи екосистемами. ТСЕС завершує територіальну охорону природи в Чехії як реальна екологічна мережа [12].

Національна екологічна мережа Польщі — "ECONET" була розроблена в 1995 році. Ініціативу зі створення європейської екологічної мережі "ECONET" (European Ecological Network) було представлено на конференції в Маастрихті (грудень 1993 р.).

Національна екологічна мережа "ECONET" — це велика просторова система вузлових зон, які найкраще збереглися з точки зору природи і репрезентативності для різних природних регіонів країни, з'єднаних між собою екологічними коридорами, які забезпечують безперервність природних зв'язків всередині цієї системи.

Мережу "ECONET" було розроблено на основі оцінки природи країни і оцінки поширення зникаючих видів і екосистем. Мережа складається з безперервної системи зі структурою, що визначається вузловими зонами та екологічними коридорами міжнародного та національного рівня. Мережа складається з 78 вузлових зон — 46 міжнародних і 32 національних, що складають 31% території країни, і 110 екологічних коридорів — 38 міжнародних і 72 національних, які займають 15% території країни. Загальна площа, що охоплюється мережею "ECONET", становить 46% від усієї території Польщі [13].

Національну територіальну систему екологічної стабільності Словаччини було затверджено урядом у 1992 р. Вона складається з двох рівнів (регіонального і місцевого), націлена на збалансований розвиток держави і є складною просторовою структурою пов'язаних природних і напівприродних екосистем та їх компонентів. Законодавство Словаччини в галузі охорони природи та охорони ландшафту, головним чином, будується на системі охоронних територій. Однак існує принципова відмінність між системою та мережею.

Система охоронних територій (особливих природоохоронних територій та ландшафтів Словаччини) визначає законом шляхи, можливості та обмеження у використанні території (за категоріями територій) на основі її вартості. Ці обмеження задаються відповідним ступенем захисту (1—5). Прикладом може служити система національних парків Словаччини, які розташовані у північно-центральної частині Словаччини [14].

Натомість, принцип екологічної мережі полягає в тому, щоб охопити всю територію країни. Її вузли (біоцентри) часто на місцевому рівні не мають відношення

до законодавчого забезпечення охорони природи та ландшафтного догляду, але вони є значущими елементами для екологічної мережі. Прикладом може служити постійне пасовище посеред інтенсивно використовуваного сільськогосподарського ландшафту і може в цьому випадку виступати як місцевий біоцентр. Подібним чином, біокоридор є групою екосистем, які з'єднують біоцентри. Як правило, це водні та наземні екосистеми.

ВИСНОВКИ

Цінність дослідження процесу розвитку земель природно-заповідного фонду в рамках міжнародної співпраці, полягає в тому, що провідні країни Європи почали розбудову своїх екомереж набагато раніше ніж Україна, та успішно втілили національні концепції природо збереження в реальність. За цей проміжок часу вони виділили ідеальні правові аспекти, особливості регулювання, охорони та використання цих природно-заповідних територій та об'єктів.

Україна як європейська держава, на вимогу рекомендацій Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття сприяє подальшим змінам на законодавчому рівні та у практичній діяльності питанням формування Всеєвропейської екологічної мережі, як єдиної просторової системи територій країн Європи з природним або частково зміненим станом ландшафту. Наша держава перейняти та активно застосовує досвід країн Європи на засадах формування та розвитку власної екомережі та земель природно-заповідного фонду, які підлягають особливій охороні, утворюють єдину територіальну систему і включають курортні та лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водозахисні, полезахисні та інші типи територій та об'єктів.

Література:

1. Реформування природно-заповідного фонду України / Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepg.gov.ua/news/35100.html> (дата звернення: 10.12.2020).
2. Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду України / Природно-заповідний фонд України. — URL: <http://pzf.menr.gov.ua/pzf-ukraini/teritorii-ta-ob-ekti-pzf-ukraini.html> (дата звернення 10.12.2020).
3. Василюк О.В. Природно-заповідний фонд: земельні питання / О.В. Василюк, С.С. Шутяк, Н.П. Шпарик. — Львів: Компанія "Манускрипт", 2017. — 104 с.
4. Управління землями з особливим режимом використання у контексті стратегії збалансованого розвитку природокористування: наукове видання / За ред. В.В. Горлачука. — Миколаїв: Вид-во ПП "Шамрай", 2003. — 148 с.
5. Природно-заповідні території та об'єкти лісового фонду (організація, охорона, управління): [навч. посіб.] / Ю.М. Грищенко, А.Ю. Якимчук. — Рівне: Волин. обереги, 2017. — 143 с.
6. Дуднікова І.І. Концепція заповідної справи: сутність, значення, основні тенденції становлення і формування / І.І. Дуднікова // Гуманітарний вісник ЗДА. — 2012. — URL: http://zgia.zp.ua/gazeta/visnik_50_231.pdf (дата звернення 10.12.2020).
7. Левицький О.І. Роль та значення природно-заповідних територій для розвитку рекреаційного природокористування Івано-Франківської області / О.І. Левицький // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. — 2013. — URL: <https://goo-gl.ru/F81Pt> (дата звернення 10.12.2020).
8. Статистичні дані площ територій та об'єктів природно-заповідного фонду / Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.12.2020).
9. Богославська А.В. Формування та використання територій природно-заповідного фонду: теорія і прак-

тика реалізації: монографія / А.В. Богославська. — Миколаїв: Ліон, 2014. — 348 с.

10. Ріжнюк О.О. Європейська екомережа та досвід формування національних екомереж в країнах Європи. 2017. URL: <https://goo-gl.ru/Z1HX6> (дата звернення 10.12.2020).

11. Міжнародна конференція "Формування Національної екологічної мережі України у контексті формування Всеєвропейської екологічної мережі" / Національний екологічний центр України. — 2019. URL: <http://pecu.org.ua/ekomkonferencija/> (дата звернення 10.12.2020).

12. Pesout P.P., Eкологічна мережа Чехії / P. Pesout, M. Hosek. — 2017. — URL: <https://goo-gl.ru/7Lq2K> (дата звернення 11.12.2020).

13. Life EONet — демонстраційна модель, яка інтегрує екологічні міркування у планування / Life EONet — A demonstration model which integrates environmental considerations in sustainable land use planning and management through the use of ecological networks // Environmental policy of the United Kingdom. — 2018. URL: <https://goo-gl.ru/JPoFb> (дата звернення 11.12.2020).

14. Xu H. A Systematic Comparison of Cultural and Ecological Landscape Corridors in Europe / Систематичне порівняння культурних та екологічних коридорів у Європі / H. Xu, T. Plieninger, J. Primdahl. — 2019. URL: <https://www.mdpi.com/2073-445X/8/3/41/pdf> (дата звернення 11.12.2020).

References:

1. The official site of Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine (2020), "Reforming the nature reserve fund of Ukraine", available at: <https://mepn.gov.ua/news/35100.html> (Accessed 10 December 2020).

2. Official site of the nature reserve fund of Ukraine (2020), "State cadastre of territories and objects of the nature reserve fund of Ukraine", available at: <http://pzf.mepn.gov.ua/pzf-ukraini/teritorii-ta-ob'ekti-pzf-ukraini.html> (Accessed 10 December 2020).

3. Vasyliuk, O. V. Shutiak, S. S. and Shparyk, N. P. (2017), Pryrodno-zapovidnyj fond: zemel'ni pytannia [Nature reserve fund: land issues], Manuskryp, Lviv, Ukraine.

4. Horlachuk, V.V. (2003), Upravlinnya zemlyamy z osoblyvym rezhymom vykorystannya u konteksti stratehii zbalansovanoho rozvytku pryrodokorystuvannya [Land management with a special regime of use in the context of the strategy of sustainable development of nature management], Shamraj, Mykolaiv, Ukraine.

5. Hryshenko, Yu. M. and Yakymchuk, A. Yu. (2017), Pryrodno-zapovidni terytoryi ta ob'ekty lisovoho fondu (orhanizatsiya, okhorona, upravlinnya) [Nature reserves and forest fund objects (organization, protection, management)], Volyn charms, Rivne, Ukraine.

6. Dudnikova, I. I. (2012), "The concept of the protected area: the essence, meaning, main trends of formation and formation", Humanitarnyj visnyk ZDIA, available at: http://zgia.zp.ua/gazeta/visnik_50_231.pdf (Accessed 10 December 2020).

7. Levitsky, O.I. (2013), "The role and significance of nature reserves for the development of recreational use of Ivano-Frankivsk region", Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, available at: <https://goo-gl.ru/F81Pt> (Accessed 10 December 2020).

8. Official site of the State Statistics Service of Ukraine (2020), "Statistical data of areas of territories and objects of nature reserve fund", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 10 December 2020).

9. Bogoslavska, A.V. (2014), Formuvannya ta vykorystannya torytoryi prirodno-zapovidnoho fondu: teoriya i praktyka realizatsii [Formation and use of nature reserves: theory and practice of implementation], Ilion, Mykolaiv, Ukraine.

10. Rizhniuk, O.O. (2017), "European eco-network and experience of forming national eco-networks in European countries", Yevropeys'ka ekomerezha ta dosvid formuvannya natsional'nykh ekomerezh v krayinakh Yevropy, available at: <https://goo-gl.ru/Z1HX6> (Accessed 10 December 2020).

11. National Ecological Center of Ukraine (2019), "Formation of the National Ecological Network of Ukraine in the context of the formation of the Pan-European Ecological Network", available at: <http://pecu.org.ua/ekomkonferencija/> (Accessed 10 December 2020).

12. Pesout, P.P. and Hosek, M. (2017), "Ecological network of the Czech Republic", Ekologichna merezha Chekhiyi, available at: <https://goo-gl.ru/7Lq2K> (Accessed 11 December 2020).

13. Life EONet (2018), "A demonstration model which integrates environmental considerations in sustainable land use planning and management through the use of ecological networks", available at: <https://goo-gl.ru/JPoFb> (Accessed 11 December 2020).

14. Xu, H. Plieninger, T. and Primdahl, J. (2019), "Systematic Comparison of Cultural and Ecological Landscape Corridors in Europe", available at: <https://www.mdpi.com/2073-445X/8/3/41/pdf> (Accessed 11 December 2020).

Стаття надійшла до редакції 14.12.2020 р.

**ІНВЕСТИЦІЇ.
ПРАКТИКА
ТА ДОСВІД**

www.investplan.com.ua

ISSN 2389-6814

Науково-практичний журнал

Виходить 24 рази на рік

Передплатний індекс: 23892

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292